

مقاله پژوهشی: راهبرد پدافند هوایی صحنه عملیات (سناریو تهدید فرضی صحنه عملیات خوزستان)

محمدحسین افشردی^۱، غلامرضا نوشادی^۲

پذیرش مقاله: ۹۷/۰۱/۱۶

تأیید نهایی: ۹۶/۱۱/۱۵

چکیده

محیط جنگ‌های آینده با کاربرد قدرت حجیم و انبوه هوایی و استفاده از سلاح و مهمات هوشمند احاطه شده است، این امر با توجه به پیشرفت و سبقت دشمنان ما در زمینه تکنولوژی آفند هوایی به‌منظور کسب حاکمیت یا برتری هوایی، مقابله و پدافند هوایی مؤثر در برابر آن را با پیچیدگی و دشواری‌های قابل‌توجهی مواجه نموده است.

یکی از شاخصه‌های حاکمیت ملی و استقلال هر کشوری برخورداری از راهبردهای بومی (خود نوشته) و نه تجویزی توسط بیگانگان می‌باشد، بر این مبنا برخورداری نیروهای مسلح کشورمان از راهبرد دفاعی و نظامی کارآمد و بومی به‌عنوان یک توانمندی بسیار مؤثر در امر دفاع از ضرورتی مضاعف برخوردار می‌باشد. این مقاله سعی دارد در راستای درک این ضرورت و تأمین بخشی از این نیاز با مطالعه و مذاقه در مشخصات و ویژگی‌های جنگ آینده و بررسی نقاط قوت و ضعف ارتش آمریکا، تهاجم نظامی این کشور به جمهوری اسلامی ایران، باهدف اشغال سرزمین خوزستان به‌عنوان منطقه حساس ژئوپلیتیکی کشور را فرض گرفته و در حوزه‌ی نظامی (مقابله با آفند هوایی) اقدام به اتخاذ راهبرد پدافند هوایی صحنه‌ی عملیات خوزستان نماید.

کلیدواژه‌ها: راهبرد نظامی، صحنه‌ی عملیات، تهدید هوایی، پدافند هوایی.

۱. استاد جغرافیای سیاسی دانشگاه عالی دفاع ملی.

۲. دکتری علوم دفاعی راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی. (نویسنده مسئول) ghnoshadi110@Gmil.com

مقدمه

لازمه برخورد متناسب با تهدید ناهمطراز آینده که از ویژگی‌ها و پیچیدگی‌های خاص و مهمی نیز برخوردار می‌باشد، شناخت هر چه بهتر و بیش تر دشمن به‌عنوان عنصر اصلی و ضروری دفاع مؤثر و همه‌جانبه و در حقیقت گام نخست موفقیت و پیروزی در جنگ می‌باشد. تحلیل درست و واقعی از دشمن منجر به برآورد و طراحی عملیات‌های واقعی خواهد شد که بدون توجه به آن احتمال شکست و عدم موفقیت به‌مراتب افزایش خواهد یافت.

امروزه توسعه و پیشرفت روزافزون سلاح‌ها و ابزارآلات جنگی، دست انسان‌ها را از بسیاری از مسائل صحنه‌ی نبرد کوتاه نموده و فناوری را جایگزین آن کرده است. البته این موضوع بدین معنی نیست که نقش ویژه انسان در جنگ کم شده است، بلکه همچنان تصمیم‌گیرنده نهایی و نقش‌آفرین اصلی صحنه انسان است. پیشرفت‌های سریع و روزافزون تکنولوژی تسلیحات هوایی موجب تغییرات عمده در صحنه جنگ‌های مدرن گردیده و فضا به‌عنوان بخش عمده‌ای از ساختار جنگ و قدرت هوایی و موشکی نیز به‌عنوان مؤلفه مهم و اثربخش، نقش تعیین‌کننده‌ای را به خود اختصاص داده است. اثرات تعیین‌کننده قدرت هوایی تا بدان جا تقویت شده که ساختار تفکر بسیاری از صاحب‌نظران نظامی را پیرامون جنگ‌های آینده تحت تأثیر قرار داده است؛ به‌گونه‌ای که تصور می‌شود می‌توان جنگ را تنها با استفاده از قدرت هوایی خاتمه داد و به هدف‌های ترسیم‌شده آن دست یافت. این تفکر بسیاری از توسعه‌ها را در فن‌آوری تسلیحاتی شکل داده است. چنین تصویری با این استدلال تقویت می‌شود که به‌صورت ناگهانی و تحت شرایط غافل‌گیری ظهور می‌یابند، به‌گونه‌ای که امروز دکتترین نظامی آمریکا تحت عنوان «دکترین نبرد هوایی» نام‌گذاری شده است و یکی از اصول هشت‌گانه راهبرد نظامی این کشور "تبر هوا - فضایی" است.

ایالات متحده آمریکا متأثر از خوی استکباری و کینه دیرینه خود، از ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی ایران تاکنون به دنبال نابودی یا تغییر رفتار نظام جمهوری اسلامی ایران از راه‌های مختلف بوده است از این‌رو بر مبنای این واقعیت تهدید نظامی اصلی جمهوری اسلامی ایران کشور ایالات متحده آمریکا قلمداد گردیده است.

با توجه به دشمنی تمام‌عیار آمریکا با جمهوری اسلامی ایران و محتمل بودن رویارویی آینده و نظر به اصلی قلمداد شدن تهدید نظامی آمریکا علیه جمهوری اسلامی ایران در راهبرد دفاعی کشور، مروری بر تجربیات به‌دست‌آمده از جنگ‌های اخیر آمریکا در خلیج فارس با عراق (سال‌های ۲۰۰۳ و ۱۹۹۱ م) و نبرد کوزوو در منطقه بالکان (سال ۱۹۹۹ م) نشان می‌دهد که سامانه‌های آفند هوایی در اولین مرحله شروع تهاجم ارتش آمریکا در سطح گسترده به‌کارگیری خواهند شد. از سوی دیگر، برتری تکنولوژی نظامی آمریکا به‌ویژه در عرصه فن‌آوری هوافضا نسبت به جمهوری اسلامی ایران، دفاع مؤثر را با دشواری‌ها و پیچیدگی‌هایی مواجه خواهد کرد. لذا با توجه به موارد مذکور و اهمیت و تأثیر به‌سزای اتخاذ راهبرد مناسب و کارآمد در امر دفاع هوایی این تحقیق درصدد آن است تا راهبرد پدافند هوایی صحنه‌ی عملیات در مقابله با تهدیدات و تهاجمات هوایی ارتش آمریکا در سناریو اشغال سرزمین خوزستان را تعیین نماید.

یکی از اصلی‌ترین نقاط ضعف دولت مردان و نیروهای مسلح کشور ما در زمان تهاجم ارتش بعث عراق و شروع جنگ تحمیلی فقدان سطح راهبردی در کلیه سطوح امنیت ملی، دفاعی و نظامی بود، بر همین اساس در همان روزهای اول جنگ تحمیلی شاهد پیشروی‌های گسترده عراق و اقدامات منفعلانه و سردرگمی نیروهای خودی بودیم.

در جنگ‌های اخیر و آینده نقش سامانه‌های آفند هوایی در تحمیل اراده به کشور موردتهاجم به‌منظور کسب برتری هوایی و ایجاد زمینه و امکان مناسب شروع تهاجمات زمینی و کسب موفقیت در اشغال سرزمین بسیار مهم می‌باشد، بنابراین بررسی شرایط متصور مشابه در صورت وقوع تهاجم نظامی آمریکا علیه کشور ما به‌منظور اتخاذ راهبرد پدافند هوایی صحنه‌ی عملیات از اهمیت به‌سزایی برخوردار می‌باشد.

یکی از شاخصه‌های حاکمیت ملی و استقلال هر کشوری برخورداری از راهبردهای بومی (خود نوشته) در کلیه سطوح و نه تجویزی توسط بیگانگان می‌باشد، به‌ویژه برای جمهوری اسلامی ایران که ندای عدالت‌خواهی و سیاست نه شرقی و نه غربی را دست‌مایه قانون اساسی و ناظر بر کلیه مناسبات سیاسی، نظامی، اقتصادی و... خود قرار می‌دهد، به‌ویژه برخورداری نیروهای مسلح کشورمان از راهبرد دفاعی و نظامی کارآمد و بومی در کلیه سطوح از ضرورتی مضاعف برخوردار می‌باشد.

تحقیق حاضر از جنبه تهدید محور و کاربردی بودن موضوع و ایجاد توانمندی دارای اهمیت می باشد.

هدف تحقیق: تعیین راهبرد مناسب پدافند هوایی صحنه‌ی عملیات خوزستان است.

سؤال تحقیق: راهبرد مناسب پدافند هوایی صحنه‌ی عملیات خوزستان چیست؟

مبانی نظری

- پیشینه‌شناسی:

بررسی نقش پدافند هوایی در جنگ آینده عنوان مقاله است که در سال ۱۳۷۸ توسط آقای محمد رضا نجفی نوشته شده که نتایج حال از این مقاله این است که باید به پراکندگی محل استقرار سلاح‌های پدافندی، استفاده از شرایط زمین، پوشش گیاهی، عوارضی مناسب موجود در منطقه، رعایت اختفا و پوشش و استتار و تعدد سنگرها و محل استقرار آنها، در ارتباط با مناطق تأسیسات نظامی توجه نموده تا بتوان، آسیب‌پذیری خود را در مقابل برتری هوایی و بالگردهای دشمن با توه به این موارد به حداقل ممکن کاهش دهیم. ایجاد لایه‌های پدافندی متعدد متناسب با سمت‌های تهدید هوایی دشمن، داشتن آمادگی کامل نیروهای عمل‌کننده، استفاده از اصل غافلگیری علیه دشمن، عدم وابستگی الگوهای خارجی در انتخاب الگوی تسلیحاتی پدافند هوایی ارتفاع پست، ایجاد تحرک و چالاکی در سیستم‌های پدافند هوایی پست، استفاده همه‌جانبه از موشک‌های دوش‌پرتاب استرلا و توسعه و گسترش به کارگیری آنها توسط همه یگان‌های سرزمینی، مهمتر از همه این موارد که نقش تعیین‌کننده و سرنوشت‌سازی در جنگ آینده خواهد داشت، مسئله بر خورداری نیروهای عمل‌کننده از معنویت دینی (ایمان به خداوند) داشتن روحیه شهادت‌طلبی، و انگیزه در تحقق اهداف و آرمان‌های انقلاب اسلامی است که می‌تواند ضمانت پیروزی را به همراه داشته باشد."

در سال ۱۳۹۱ مقاله ای دیگر تحت عنوان بررسی چالش‌های دفاع هوایی و تأثیر آن بر دفاع همه جانبه هوایی آجا در جنگ‌های آینده توسط آقایان اردشیر محمدی، محمد تقی و پیمان خرازیان نوشته شده که نتایج تحقیق و نیز لزوم ارتقاء سامانه‌های دفاع هوایی با

الویت هوشمند سازی و دانش محور با بکارگیری توانمندی های علمی و صنعتی داخل کشور بوده است.

همچنین مقاله دیگری تحت عنوان شناسایی و ارزیابی اهم عوامل و شاخص های چابک سازی نیروی انسانی یگان های عمده قرارگاه پدافند هوایی خاتم الانبیاء (صلی الله علیه و اله و سلم) آجا متناسب با تهدید ناهمطراز توسط آقای داود شهرآئینی و سید اسماعیل در سال ۱۳۹۴ به رشته تحریر در آمده که نهایتا در نتیجه تحقیق دو عامل به ترتیب « ویژگی های منابع انسانی (با ۶ شاخص) و عامل انضباط (با ۷ شاخص) » بعنوان اهم عوامل و شاخص چابک سازی نیروی انسانی یگانهای مورد مطالعه معرفی و ارتباط بین آنها قوی تشخیص داده شده است. همچنین با بهره گیری از شاخص های احصاء شده چابکی نیروی انسانی موجود در یگانهای عمده موصوف مورد مطالعه قرار گرفته است که وضعیت یگان هادر ۸ شاخص نامناسب و در شاخص مناسب ارزیابی شده است.

– مفهوم شناسی:

راهبرد: راهبرد، برنامه طراحی شده ای است برای نحوه کاربرد امکانات (بالفعل / بالقوه) در جهت نیل به اهداف در سطح ملی و در دوره ی زمانی مشخصی که با توجه به شرایط داخلی و خارجی هر بازیگر صورت می پذیرد (افتخاری، ۲۸: ۱۳۸۴).

راهبرد نظامی: - راهبرد نظامی علم و هنر توسعه و به کارگیری نیروهای مسلح برای دستیابی به اهداف سیاسی- نظامی است از طریق تهدید یا توسل به زور و یا هر طریق دیگر. (افشردی، ۱۱: ۱۳۸۷)

- راهبرد نظامی علم و هنر به کارگیری قدرت نظامی، تحت هر شرایطی، به منظور نیل به اهداف امنیت ملی از طریق کاربرد نیرو یا تهدید به زور یا علم و هنر فرماندهی برای طرح ریزی و هدایت عملیات بزرگ نظامی، جهت پشتیبانی از سیاست های ملی (چگینی، ۳۶۳: ۱۳۷۴).

جنگ:

جنگ، اعمال نیروی نظامی توسط دولت ها علیه یکدیگر در امتداد تداوم بحران تعارضات بین آن ها می باشد. (ویک لین، ۱۰۷: ۱۳۶۹)

جنگ پیشگیرانه:

جنگی که بر این باور استوار است که اگرچه جنگ قریب‌الوقوع نیست ولی اجتناب‌ناپذیر است و هرگونه تأخیر موجب خطر بزرگ‌تری خواهد بود (DOD military dictionary, 284: 2008).

صحنه‌ی جنگ:

مجموعه سرزمینی است که در طرح‌ریزی و هدایت یک جنگ به کار گرفته می‌شود. زمین، هوا، دریا و فضایی از یک کشور که برای جنگ می‌توان از آن استفاده نمود صحنه‌ی جنگ آن کشور است که توسط خود کشورها تعریف و تبیین می‌شود. صحنه‌ی جنگ به چند صحنه‌ی عملیات تقسیم می‌شود (افشردی، ۱۹: ۱۳۸۷).

صحنه‌ی عملیات: آن قسمت از صحنه‌ی جنگ که برای انجام عملیات نظامی (آفند یا پدافند) و پشتیبانی خدمات رزمی مربوط به آن عملیات، لازم است (آقایی و علی‌بابایی، ۲۵۲: ۱۳۶۶). بخشی از صحنه‌ی جنگ است که عملیات رزمی در آن طراحی و اجرا می‌گردد. (افشردی، ۲۰: ۱۳۸۷)

سطوح جنگ: جنگ به سه سطح راهبردی، عملیاتی و تاکتیکی تقسیم می‌شود:

الف: سطح راهبردی: بالاترین سطح جنگ است و این سطح اساسی نحوه‌ی به‌کارگیری مجموعه امکانات کشور و سازمان‌دهی کلان نیروهای مسلح را برای دستیابی به اهداف عالی جنگ مشخص می‌کند.

ب: سطح عملیاتی: سطحی از جنگ که طرح‌ریزی، اجرا و تداوم عملیات‌های اصلی و عملیات زنجیره‌ای را به‌منظور تأمین اهداف راهبردی صحنه‌ی عملیات و یا مناطق عملیاتی تحقق می‌بخشد.

ج: سطح تاکتیکی: اجرایی‌ترین سطح بوده و سطحی از جنگ است که در آن درگیری‌ها و رزم‌ها طرح‌ریزی و اجرا می‌گردد تا حصول اهداف نظامی توسط این یگان‌های تاکتیکی فراهم شود (اف-ام ۳/۰، ۲۰۰۰م).

تهدید: مقصد و توان دشمن برای انجام حملاتی که منافع کشور را به خطر اندازد (Roper, 1993:4).

تهدید هوایی: هر نوع عملیات هوایی دشمن که وضعیت پدافندی کشور موردتهاجم را به مخاطره اندازد. (موحدی‌نیا، ۱۳۸۳: ۲۱)

برتری هوایی: برتری در آسمان تا حدی که به نیروهای زمینی، دریایی و هوایی خودی اجازه دهد تا بدون نگرانی از مداخله مؤثر دشمن، هرگاه که اراده کنند، عملیات انجام دهند. (موحدی‌نیا، ۲۱: ۱۳۸۳)

مراکز حیاتی و مراکز ثقل: مراکز و تأسیسات حساس و پراهمیت کشوری است که در صورت حمله و بمباران و انهدام آن‌ها صدمات جدی به نظام اجتماعی، سیاسی و نظامی کشور وارد شده، آن را در یک مخاطره و بحران جدی قرار می‌دهد. (موحدی‌نیا، ۱۳۸۳: ۲۰)

پدافند هوایی: کلیه اقدامات طرح‌ریزی شده به منظور خنثی نمودن یا کم کردن اثرات عملیات هواپیماها، بالگردها، موشک‌های بالستیکی و سایر انواع موشک‌های هوایی دشمن (معاونت عملیات نهسا، ۱۳۷۸: ۳۸).

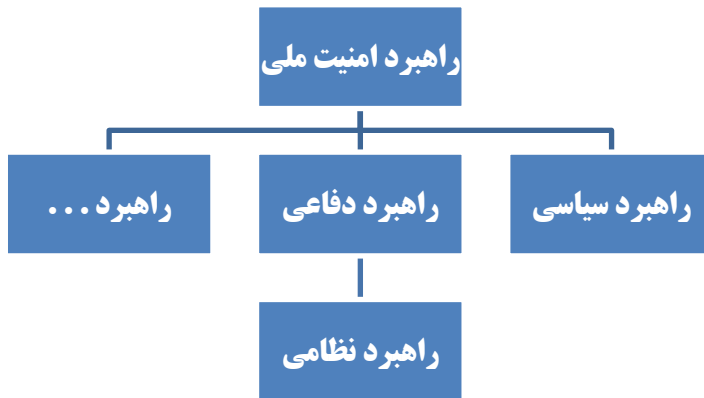
سطوح راهبرد: راهبرد در جمهوری اسلامی ایران به سه سطح به شرح زیر تقسیم می‌شود.

الف: راهبرد امنیت ملی: استفاده از همه ابعاد قدرت ملی برای رسیدن به اهداف ملی.

ب: راهبرد دفاعی: استفاده از ابعاد قدرت ملی برای رسیدن به اهداف دفاعی.

ج: راهبرد نظامی: استفاده از ابعاد قدرت نظامی برای رسیدن به اهداف نظامی.

شکل ۱: سطوح راهبرد (محقق ساخته)

دشمن شناسی:

الف: دکترین هوایی آمریکا: در نبردهای قرن ۲۱، دکترین هوایی بسیار مهم خواهد بود زیرا، ماهیت جنگ در حال تغییر است. دکترین نبرد هوایی - زمینی به منزله آخرین راهبرد جنگی آمریکاست که از سوی پنتاگون ارائه شده است. نظر برخی از مقامات آمریکا بر این است که نیروی هوایی مدرن آمریکا به آن سطح از توانایی دست یافته است که بتواند در درگیری‌های منطقه‌ای نقشی به مراتب قاطع‌تر از آنچه پیش از این تصور می‌رفت ایفا نماید و می‌تواند با سرعت و دقتی بالا به دشمنان خود ضربه بزند و اگر دو اصل همیاری و قدرت نفوذ ملاک باشد، یک دکترین هوایی مناسب، نیروی هوایی آمریکا را به کسب سریع برتری هوایی و در صورت امکان دست‌یابی به حداکثر توان هوایی از طریق نبردی هماهنگ با سایر نیروها مکلف می‌کند تا از این راه بتواند سامانه‌های فرماندهی، کنترل، ارتباطات و اطلاعات، پدافند هوایی، پایگاه‌های هوایی و هواپیماهای ره‌گیر دشمن را از بین ببرد. پس از موفقیت در این مرحله می‌تواند دست‌به‌کار یک نبرد شدید مبتنی بر بمباران راهبردی، بازدارندگی و پشتیبانی نزدیک هوایی شود که هدف از آن نابودی نیروهای رزمی و زمینی، یگان‌های پشتیبانی لجستیک، پایگاه‌های تدارکاتی، شبکه‌های ارتباطی و ستادی فرماندهی دشمن می‌باشد.

دکترین هوایی نیروی هوایی ایالات متحده، بر فرماندهی متمرکز، اجرای غیرمتمرکز، و انعطاف‌پذیری در به‌کارگیری قدرت هوایی تأکید دارد. این دکترین همچنین بر ابتکار و تمرکز هواپیماهای جنگی علیه اهداف مهم اصرار دارد. بنابراین نیروی هوایی ایالات متحده بر قدرت هوایی در یک صحنه‌ی عملیاتی که تحت امر یک فرمانده واحد نیروی هوایی قرار داشته باشد تأکید می‌نماید. (معاونت اطلاعات نهسا، ۱۳۸۵: ۱۰)

ب: دکترین (اصول کاربردی) هوایی آمریکا:

۱) کسب برتری و حاکمیت هوایی و فضایی:

درجه‌ای از اعمال حاکمیت و تسلط بر اوضاع هوایی و فضایی رقیب است، به‌نحوی که آزادی عمل را در زمان و مکان تعیین‌شده بدون مزاحمت بازدارنده رقیب برای نیروی هوایی و فضایی و همچنین نیروهای مرتبط زمینی، دریایی و نیروهای عملیات ویژه فراهم می‌سازد. نیروی هوایی آمریکا پیش‌ازین در کسب حاکمیت هوایی منطقه‌ای کاملاً موفق عمل کرده است، اما مقامات نیروی هوایی و فضایی آمریکا در دکترین جدید این نیرو کل فضای دشمن و متحدان و هم‌پیمانان آن را در یک صحنه‌ی عملیاتی فرض کرده و به‌تبع آن اصل کسب برتری مطلق هوایی را نیز در آن گنجانده‌اند. بررسی جنگ‌های اخیر همانند جنگ‌های یوگسلاوی، خلیج فارس و آزادی کویت، افغانستان و جنگ سلطه در عراق نشان می‌دهد که در هر جا مقاومت و دفاع هوایی عامل و غیرعامل نسبی وجود داشته مانند جنگ هوایی در کوزوو، آمریکایی‌ها در نیل به سلطه یا حاکمیت مطلق هوایی یا ناموفق بودند و یا با تأخیر به آن دست یافته‌اند. اما در هر جنگی که مقاومت چندانی وجود نداشته مانند جنگ افغانستان و جنگ سلطه به‌سرعت توانسته‌اند به این اصل دست پیدا کنند.

۲) بهره‌گیری از فرماندهی و نیروی کارآمد:

هر یک از فرماندهان و نیروهای تحت امر نیروی هوایی و فضایی آمریکا باید در سایه آموزش‌های شدید، دشوار، پرفشار و تخصصی که شرایطی نزدیک به شرایط جنگ را شبیه‌سازی می‌کند، فرصت‌های کافی برای کسب مهارت، دانش، تجربه، انگیزه و آمادگی برای انجام مأموریت‌های محوله در همه سطوح را داشته باشند، در اثر فرآیندهای متفکرانه، جامع و جلدی و با به‌کارگیری روش‌های سازمانی در حین خدمت و آموزش

مداوم، مردان و زنان نیروی هوایی و فضایی مهارت، دانش، تجربه و انگیزه لازم را برای ایفای وظایف محوله در هر نوع عملیات نظامی کسب می‌کنند. این فرایندهای رسمی خلاقانه و نوآورانه برای ایجاد تعادل بین زمان، هزینه‌ها و نیازهای عملیاتی در تمامی سطوح فرماندهی طراحی شده‌اند و با حفظ آن‌ها وجود نیروها و فرماندهان کارآمد در نیروی هوایی و فضایی تضمین می‌شود.

(۳) برتری اطلاعاتی: عبارت است از توانایی جمع‌آوری، پردازش و توزیع جریان پیوسته اطلاعات در حین بهره‌برداری و جلوگیری از توانایی دشمن در انجام عملی مشابه. (۴) تجهیزات و فناوری برتر: به‌کارگیری تجهیزات و فناوری برتر و پیشرفته‌تر و قدرت، دقت و سرعت نیروی هوایی و فضایی را در دستیابی به برتری و حاکمیت هوایی و فضایی افزایش می‌دهد و دستیابی به هدف جنگ را آسان می‌کند. (۵) آموزش و آمادگی:

(۶) انعطاف‌پذیری و چندمنظورگی: انعطاف‌پذیری به نیروهای هوایی و فضایی امکان می‌دهد تا از تمرکز قوا و مانور به‌طور هم‌زمان استفاده کنند. انعطاف‌پذیری هم‌چنین به این نیرو امکان می‌دهد تا به‌سرعت و قاطعانه از یک هدف رزمی به هدف دیگر تمرکز کند. چندمنظورگی عبارت است از توانایی به‌کارگیری قدرت هوایی و فضایی به‌طور مؤثر در همه سطوح راهبردی، عملیاتی و تاکتیکی جنگ.

(۷) تقویت تأثیرات مشارکت و همیاری: ما برای حفظ کار آیی در عین داشتن زوائد کمتر، باید از هر یک از منابع موجود نهایت استفاده را ببریم. این امر فقط در سایه تلفیق کامل‌تر قابلیت‌های نیروی مسلح امکان‌پذیر خواهد بود. برای دستیابی به چنین تلفیق در هنگام انجام عملیات نظامی باید از جهات ساختاری، سازمانی، فکری و تکنولوژیکی کاملاً متحد، هماهنگ و منسجم عمل کنیم. در انجام عملیات‌های آینده فقط مشترک بودن کافی نیست بلکه باید مؤثرترین روش‌ها را برای ادغام و ارتقای قابلیت انجام عملیات‌های مشترک و مرکب با متحدان و شرکای ائتلافی را نیز پیدا کرد.

(۸) استقامت و مداومت.

(۹) هماهنگی و توازن.

(۱۰) دقت و قاطعیت.

- ۱۱) پیش‌دستی و غافلگیری.
- ۱۲) چالاکي و تحرک:
- ۱۳) تلاش برای اداره جنگ با کمترین تلفات و کوتاه‌ترین زمان.
- ۱۴) اطمینان به پیروزی قطعی.
- ۱۵) انجام حملات مبتنی بر تأثیر و پرهیز از حمله به اهداف غیرنظامی.
- ۱۶) استفاده کارآمد و امن از پایگاه‌های هوایی منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای.
- ۱۷) کنترل متمرکز و اجرای غیرمتمرکز: کنترل متمرکز نیروی هوایی و فضایی عبارت است از طراحی، هدایت، اولویت‌بندی، هماهنگی، تلفیق و تقسیم توانایی‌های هوایی و فضایی برای دستیابی به اهداف فرماندهی. اجرای غیرمتمرکز قدرت هوایی و فضایی عبارت است از واگذاری قدرت اجرایی به فرماندهان توانای رده‌های پایین برای دستیابی به سطح مؤثری از کنترل و تقویت ابتکار، خلاقیت، موقعیت‌سنجی و انعطاف‌پذیری تاکتیکی (معاونت اطلاعات نهسا، ۱۳۸۵: ۱۳-۱۱).

ج: نقاط قوت و ضعف آمریکا (تهدیدات و فرصت‌ها)

- نقاط قوت دشمن (قابلیت‌های اعمال تهدید)

- ۱) امکان کسب برتری هوایی در ارتفاع متوسط و بالا.
- ۲) توانایی شناسایی دقیق با برخورداری از امکانات جمع‌آوری اطلاعات در شب و روز و کسب برتری اطلاعاتی (صوتی، راداری و تصویری) با استفاده از ماهواره‌ها، هواپیماهای شناسایی، سامانه‌های عکس‌برداری هوایی، سامانه‌های اطلاعات الکترونیکی و همچنین انتشار سریع اطلاعات حاصله در کلیه سطوح عملیاتی.
- ۳) بهره‌مندی از امکانات راداری پرنده اعلام‌خطر هوایی و سامانه کنترل فرماندهی
- ۴) برخورداری از توان موشکی برد بلند (کروز) با دقت و کارایی مناسب و هدایت آن توسط سامانه‌ی پیشرفته جی.پی.اس.
- ۵) در اختیار داشتن تعداد زیادی هواپیمای آماده عملیات، به‌عنوان هواپیماهای ذخیره در یگان‌های ذخیره نیروی هوایی و امکان جایگزینی سریع آن‌ها.
- ۶) امکان اجرای آتش شدید هوایی قبل از پیشروی نیروهای پیاده به‌نحوی که نیروهای پیاده آمریکا بیشتر اشغال‌کننده زمین باشند تا منهدم‌کننده نیروهای مدافع.

- ۷) دارا بودن توان منحصربه‌فرد ترابری راهبردی در سطح جهان و توانمندی بالای ترابری و پشتیبانی تاکتیکی هوایی در صحنه نبرد.
- ۸) توانایی انجام عملیات سوخت‌رسانی در مقیاس وسیع.
- ۹) توان به‌کارگیری جنگ‌افزارهای غیرمتعارف از قبیل بمب هسته‌ای ضعیف، مهمات ویژه و دارا بودن انواع مهمات مختلف با منظورها و اهداف خاص.
- ۱۰) امکان استفاده از ناوهای هواپیمابر و بالگردان بر، به‌عنوان پایگاه هوایی متحرک در دریاهای اطراف.
- ۱۱) سازمان‌دهی و به‌کارگیری مؤثر توان عملیاتی جنگ الکترونیک با استفاده از تجهیزات پیشرفته و داشتن خلبان باتجربه در این زمینه.
- ۱۲) تأمین و برقراری شبکه گروه ارتباطات پایدار و استفاده از پیشرفته‌ترین تجهیزات ارتباطی زمینی و ماهواره‌ای و برخورداری از تجهیزات امنیت مخابرات (سامانه C4ISR)^۱ (موسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی، ۲۶۸: ۱۳۸۷-۲۶۷).
- نقاط ضعف و آسیب‌پذیری‌های دشمن (فرصت‌ها)
- ۱) ضعف ماهواره‌ها و هواپیماهای شناسایی آمریکا در شناسایی کامل (از راه هوا و فضا) تجهیزات و تسلیحات دارای استتار و اختفا کامل و در مقابل تاکتیک‌های فریب، شرایط جوی نامساعد (ابر، طوفان، مه و...).
- ۲) نیاز شدید به کسب اطلاعات موردی زمین، به‌رغم برخورداری از سامانه اطلاعاتی و تجهیزات پیشرفته
- ۳) اتکا کامل به فضای فرکانسی و بهره‌برداری از فناوری پیشرفته و ضعف سامانه فرماندهی و کنترل در برابر اختلال‌گرهای رایانه‌ای.
- ۴) اتکای زیاد در تداوم عملیات زمینی به به‌کارگیری سامانه متحرک هوایی و بالگرد تک و پشتیبانی.
- ۵) افزایش حجم آسیب‌پذیری به سبب به‌کارگیری انبوه بالگرد.
- ۶) ضعف در برابر افزایش تلفات نیروی انسانی.

1- Command, Control, Communications, Computers, Intelligence, Surveillance and Reconnaissance systems.

- ۷) وابستگی طرح‌های عملیاتی تهاجمی به فرودگاه‌ها و پایگاه‌های هوایی کشورهای هم‌جوار ج.ا.ا، منطقه و ناوهای هواپیمابر.
- ۸) محدودیت زمانی ناوهای هواپیمابر و بالگردان برجهت حضور درازمدت در منطقه.
- ۹) وابستگی شدید به منابع و پایگاه‌های مجاور منطقه از نظر لجستیک به‌ویژه سوخت.
- ۱۰) محدودیت زمانی در اجرای اختلال الکترونیکی به علت عدم امکان اجرای عملیات جنگال به‌صورت پیوسته و هم‌چنین محدودیت انجام جمینگ در تمام باندها.
- ۱۱) ضعف در اجرای عملیات جنگ الکترونیک علیه تجهیزات غیرفعال.
- ۱۲) ضعف در برابر شلیک موشک‌های ضد هوایی به روش اپتیکی بدون روشن کردن رادار (به‌ویژه در مورد بالگردهای مهاجم).
- ۱۳) هزینه‌بر بودن انجام عملیات هوایی و تحمیل مخارج کلان به بودجه آمریکا جهت انجام عملیات هوایی طولانی.
- ۱۴) عدم اطلاع از مراکز گسترش و پراکندگی تجهیزات و نیروی انسانی.
- ۱۵) قابل‌رؤیت بودن موشک‌های کروز و امکان مقابله با آنها با استفاده از رینگ‌های پدافند هوایی و اختلال الکترونیکی (موسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی، ۲۶۶: ۱۳۸۷-۲۶۵).

د: استعداد هوایی ارتش آمریکا در جنگ دوم خلیج فارس

۱) کل هواپیماهای ائتلاف در جنگ دوم خلیج فارس به شرح جدول زیر بودند.

جدول ۱: کل هواپیماهای ائتلاف در جنگ دوم خلیج فارس

مجموع	سایر	نجات	ISR	فرماندهی و کنترل	ترابری هوایی	تانکر	بمبافکن	جنگنده	نوع هواپیما سازمان
۲۴۱۹۶	۱۸۲	۱۹۱	۴۵۲	۴۳۲	۷۴۱۳	۶۱۹۳	۵۰۵	۸۸۲۸	نیروی هوایی آمریکا
۸۹۴۵	۵۲۰	۰	۳۵۷	۴۴۲	۰	۲۰۵۸	۰	۵۵۶۸	نیروی دریایی
۴۹۴۸	۳۲۰	۰	۳۰۵	۷۵	۰	۴۵۴	۰	۳۷۹۴	تفنگداران دریایی
۲۶۹	۰	۰	۲۶۹	۰	۰	۰	۰	۰	نیروی زمینی
۳۰۴۶	۱	۰	۲۷۳	۱۱۲	۲۶۳	۳۵۹	۰	۲۰۳۸	متحدین
۴۱۴۰۴	۱۰۲۳	۱۹۱	۱۶۵۶	۱۰۶۱	۷۶۷۶	۹۰۶۴	۵۰۵	۲۰۲۲۸	مجموع

۲) هواپیماهای رزمی در جنگ دوم خلیج فارس به شرح جدول زیر بودند.

جدول ۲: هواپیماهای رزمی در جنگ دوم خلیج فارس

مجموع	نیروی عملیات ویژه	بمبافکن	جنگنده	سازمان
۴۷۵	۱۳۱	۵۱	۲۳۹	نیروی هوایی آمریکا
۲۳۲	۰	۰	۲۳۲	نیروی دریایی
۱۳۰	۰	۰	۱۳۰	تفنگداران دریایی آمریکا
۰	۰	۰	۰	نیروی زمینی
۹۴	۱۴	۰	۸۰	نیروی متحد

۳) هواپیماهای پشتیبانی در جنگ دوم خلیج فارس به شرح جدول زیر بودند.

جدول ۳: هواپیماهای پشتیبانی در جنگ دوم خلیج فارس

مجموع	سایر	تانکر	ترابری	فرماندهی و کنترل	شناسایی	تابعیت
۳۸۸	۱۳	۱۸۲	۱۱۱	۲۲	۶۰	نیروی هوایی آمریکا
۱۷۶	۷۰	۵۲	۵	۲۰	۲۹	نیروی دریایی
۲۴۲	۲۲۰	۲۲	۰	۰	۰	تفنگداران دریایی آمریکا
۲۰	۲	۰	۰	۰	۱۸	نیروی زمینی
۴۴	۷	۱۲	۱۰	۴	۱۱	نیروی متحد

۴) مهمات استفاده شده در جنگ دوم خلیج فارس به شرح جدول زیر بودند

جدول ۴: مهمات استفاده شده در جنگ دوم خلیج فارس

درصد	تعداد	نوع مهمات
٪۲۹/۲۱	۸۶۱۸	بمب هدایت شونده لیزری (LGB)
٪۲۲/۴	۶۵۴۲	مهمات تهاجم مستقیم مشترک - برپایه (GPS-JDAM) GPS
٪۱۸/۸۵	۵۵۰۴	MK-82
٪۵/۷۹	۱۶۹۲	MK-83
٪۵/۵۷	۱۶۲۵	M117
٪۳/۱۴	۹۱۸	Maverick
٪۳/۱۱	۹۰۸	GPS- WCMD
٪۲/۷۵	۸۰۲	TLAM
٪۲/۳۳	۶۷۹	Allied guided
٪۱/۹۲	۵۶۲	Hell Fire
٪۱/۴	۴۰۸	HARM
٪۰/۸۷	۲۵۳	JSOW
٪۰/۶۲	۱۸۲	CBU- 99
٪۰/۵۲	۱۵۳	CALCM
٪۰/۴۲	۱۲۴	Allied unguided
٪۰/۴	۱۱۸	CBU- 87
٪۰/۳۴	۹۸	GPS-LGB
٪۰/۰۲۱	۶	MK 84
٪۰/۰۲۵	۷	سایر مهمات هدایت شونده
٪۱۰۰	۳۹/۱۹۹	مجموع

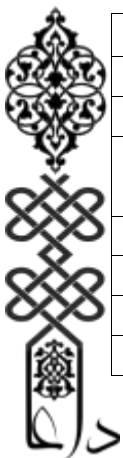
(انجمن نیروی هوایی آمریکا، ۲۰۰۳: ۲۱-۱۰)

هز برآورد تهدید (استعداد دشمن در منطقه)

برآورد به شرح جداول زیر است (اطلاعات ارائه شده منتهی به پایان شهریور ماه ۱۳۸۸ می باشد..)

جدول ۵: توان نظامی آمریکا در منطقه

بالگرد	هواپیما	محل استقرار
۴۷۰	۱۸۲	عراق
۰	+۱۳	مقایسه با قبل
۱۴۰	۱۴۰	افغانستان
۰	+۱	مقایسه با قبل
۱۶۳	۳۴۸	سایر کشورهای منطقه
+۵	-۲۲	مقایسه با قبل
۷۷۳	۶۷۰	جمع کل
+۵	-۸	مقایسه با قبل

جدول ۶: آمار سامانه‌های مهم و تهدید کننده رزمی و شناسایی مستقر در منطقه

نام پایگاه	هواپیماهای رزمی (جنگنده - بمب افکن - تهاجمی)													شناسایی/جنگ الکترونیک/فرماندهی و کنترل							
	B-52	B-2	B-1B	F-15	F-16	F-18	A-10	AV-8	هیرو	فورفانو	میواژ	E-3	U-2	E-8B	E-8	E-6	نیراد	RC-135	EC-130H	تجهیزات مهم	
بلد	-	-	-	-	۲۴	-	۱۰	-	۶	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۲	-
الاسد	-	-	-	-	-	۹	-	۱۰	-	-	-	-	-	-	-	۵	-	-	-	-	-
ساتر	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۵	-
علی	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۳	-	-
کرکوک	-	-	-	-	۵	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱	-
ارویل	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۷	-
بگرام	-	-	-	۱۸	-	-	۱۲	۶	-	۲	-	-	-	-	-	۶	-	-	۱	۲	-
قندهار	-	-	-	-	۲۰	-	-	-	۸	۲	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۲۱	-
میرداد	-	-	-	-	۹	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۷	-
کابل	-	-	-	-	۶	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
مزار شریف	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
یغوب آباد	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱	-
شمسی	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۵	-
العدید	-	-	-	۶	۱۲	-	-	-	-	۸	-	-	-	-	۶	۶	-	-	۲	-	-
الظفره	-	-	-	-	۸	-	-	-	-	۱۴	-	-	۲	-	-	-	-	-	-	۲	-
علی سالم	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۶	-	-	-	-	-	-	۳	-	-
شیخ عیسی	-	-	-	-	۱۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
سبب	-	-	-	-	۵	-	-	-	۵	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
اینجری لیک	-	-	-	-	۱۲	-	-	-	-	۲	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
آکروتری	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۳	-	-	-	-	-	-	-	-	-
اندرسون	۹	۶	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
هواپیما بر	-	-	-	-	-	۴۸	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
بالگردانبر	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
جمع	۹	۲	۹	۲۲	۴۶	۵۶	۲۲	۱۶	۱۷	۳۷	۱۵	۷	۹	۲	۹	۱۵	۲	۴	۴	۹	۹
	جمع هواپیماهای رزمی: ۲۹۵											جمع هواپیماهای شناسایی: ۱۱۷									
	مقایسه با دوره قبل: -۷											مقایسه با دوره قبل: +۱									

مشخصات و ویژگی‌های جنگ آینده: بررسی جنگ‌های اخیر از جمله جنگ دوم خلیج فارس، یوگسلاوی و افغانستان، درس‌ها و تجربیات آموزنده و ارزشمندی را در اختیار قرار می‌دهد که استفاده از آن‌ها در جنگ‌های آینده، در تغییر مخاصمات مشابه، تعیین‌کننده خواهد بود. در ادامه به برخی از مشخصات جنگ‌های آینده و تجارب عملیاتی ناشی از جنگ اخیر در عراق اشاره می‌شود:

الف: جنگ‌های آینده در محیطی نامتقارن و تحت تأثیر عدم تقارن توان نظامی طرفین درگیر، اتفاق می‌افتد.

ب: از نظر زمان کوتاه و از لحاظ مکان بسیط هستند و در قالب عملیات‌های آفندی غیر خطی اجرا می‌شوند.

ج: از دقت، قدرت و هوشمندی زیادی برخوردارند و به صورت پیوسته (پیوستگی در زمان و به صورت شبانه روزی) و مستمر و غیر تناوبی اجرا می‌شوند.

د: جنگ‌های جدید پر شدت، سریع و دقیق و در عمق کشورها انجام می‌شوند.

ه: جنگ‌های آینده به صورت ائتلافی و از راه دور کنترل می‌شوند.

و: سامانه‌های اطلاعاتی پیشرفته و با سرعت دریافت اطاعات بسیار بالا به کار برده می‌شوند.

ز: جنگ‌های جدید، سامانه‌ای هستند و ضعف آن‌ها در این است که اختلال در یک جزو از سامانه، تمام اجزا را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

ح: در جنگ‌های جدید، اقدامات دفاع غیر عامل و مجازی سازی صحنه نبرد موجب فریب و سرگردانی دشمن می‌شوند.

ط: در جنگ‌های آینده، از تاکتیک‌ها و تکنیک‌های پیچیده عملیات روانی به منظور القانات ذهنی، ارعاب و تزلزل در روحیه و اراده‌ی دفاعی طرف مقابل در سطح وسیع استفاده می‌گردد.

ی: در جنگ‌های آینده، اگر آرمانی برای فدا شدن در طرف‌های درگیر وجود نداشته باشد، هر طرف با هر اندازه توان دفاعی، نهایت شکست خواهد خورد. بنابر این وجود اراده‌ی جنگی و میل به دفاع و تمایل به جنگ‌جویی، مهم‌ترین رکن قدرت دفاعی یک کشور را تشکیل می‌دهد.

ک: در جنگ‌های جدید، سطوح تاکتیکی، عملیاتی و راهبردی کاملاً بر هم منطبق می‌باشند و دشمن، جنگ را از اهداف راهبردی آغاز خواهد کرد.

ل: در جنگ‌های آینده، سطح قاعده هرم قدرت دفاعی یک کشور، در هر مرحله از جنگ، مردم هستند. بنابر این سازماندهی، به‌کارگیری، مدیریت و آماده سازی روانی مردم یک کشور، نتیجه نهایی جنگ را تحت تأثیر قرار خواهد داد.

م: جنگ‌های آینده، تحت تأثیر تحولات و پیشرفت‌های فناوری‌های شتاب‌دار نوین، قرار دارند و جنگ‌ها به صورت فزاینده‌ای، ماهیت فناوری پیدا می‌کنند و به صورت ذاتی، نقاط قوت و قابلیت‌های فوق‌العاده‌ای پیدا می‌کنند اما درعین حال، ضعف‌های ذاتی و اساسی را نیز در خود نهفته دارند که به‌عنوان یک فرصت، پیش‌روی طرف مقابل که از فناوری کم‌تری برخوردار است، قرار می‌گیرد (موسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی، ۲۵۹: ۱۳۸۷-۲۵۷).

روش‌شناسی

تحقیق از نوع کاربردی است و روش انجام آن موردی - زمینه‌ای است. داده‌ها به روش کتابخانه‌ای جمع‌آوری با استفاده از کتاب‌های تخصصی و اسناد مدارک در دسترس و فیش برداری انجام شده‌اند. تدوین راهبرد با رویکرد توصیفی با روش سناریو پردازی انجام شده است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های تحقیق

سناریوهای تهدید حاصل از تجزیه و تحلیل دکترین هوایی، نقاط قوت و ضعف و شیوه نبرد آمریکا در جنگ‌های اخیر به شرح زیر می‌باشند:

۱. سناریوهای تهدید:

الف: حمله‌ی ضربتی (بمباران راهبردی): انجام دادن حملات سریع و غافل‌گیرانه به یک یا چند نقطه حساس و راهبردی با هدف انهدام و متوقف ساختن یا به تعویق انداختن روند فعالیت آن‌ها.

ب: حمله‌ی محدود (اشغال محدود): اقدام نظامی محدود به یک یا چند منطقه خاص از یک کشور و اشغال سرزمینی موقت یا طولانی مدت با هدف تجزیه بخش اشغالی، بهره برداری از منابع انرژی آن، وارد آوردن فشار به دولت مرکزی برای تغییر رفتار در حاکمان نظام.

ج: عملیات گسترده: اقدام نظامی گسترده و همه‌جانبه مرکب و مشترک علیه ج.ا.ا. که با هدف براندازی حاکمیت صورت گرفته و با اشغال کلی سرزمینی همراه است و یا به

بهانه دفاع از خود و اعمال دکترین جنگ پیش‌گیرانه (همانند جنگ بر علیه افغانستان و عراق).

د: مراحل شکل‌گیری تهدید و آغاز تهاجم آمریکا:

۱) قبل از شروع تهاجم هوایی:

استفاده دشمن از رسانه‌های اطلاع‌رسانی منطقه‌ای و جهانی (ایتترنت، شبکه‌های رادیویی، تلویزیونی و...) به منظور راه‌اندازی جنگ روانی، جنگ اطلاعاتی و تغییر افکار عمومی جهان علیه ج.ا.ا با طرح و تبلیغ مسائلی نظیر وجود تاسیسات و جنگ‌افزارهای کشتار جمعی و حضور و حمایت از فعالیت‌های تروریستی و... (همانند هیاهوی اطلاعاتی و رسانه‌ای مبنی بر وجود سلاح‌های کشتار جمعی در عراق قبل از آغاز تهاجم علیه این کشور).

نفوذ و تأثیرگذاری دشمن به پیمان‌های نظامی و غیر نظامی منطقه‌ای، مجامع بین‌المللی، سازمان‌های متعدد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در سطح جهان به منظور به انزوا کشاندن ج.ا.ا. در صحنه‌ی روابط بین‌المللی (منطقه‌ای و جهانی) و بی‌اعتبار ساختن هویت و مشروعیت حاکمیت نظام ج.ا.ا.

۲) شروع تهاجم و مراحل عملیات نظامی

در مرحله اول و با توجه به تجارب به‌دست آمده در جنگ‌های اخیر، ارتش متجاوز آمریکا بر مبنای دکترین نبرد هوایی - زمینی با تهاجم گسترده و سنگین هوایی به‌وسیله انواع هواپیماها و خصوصاً آتشباری سنگین موشک‌های کروز با هدف کسب برتری هوایی و انهدام سامانه‌های فرماندهی و کنترل، ارتباطات و اطلاعات، پدافند هوایی و پایگاه‌های هوایی اقدام می‌نماید.

در مرحله دوم، نبرد شدید مبتنی بر بمباران راهبردی، بازدارندگی و پشتیبانی نزدیک هوایی که هدف آن نابودی نیروهای رزمی و زمینی، یگان‌های پشتیبانی لجستیک و پایگاه‌های تدارکاتی به منظور تسهیل در پیش‌روی نیروهای سطحی با کمترین مقاومت دشمن و تلفات خودی، جهت نیل به هدف نهایی اشغال سرزمین (استان خوزستان) می‌باشد آغاز می‌شود.

۲. سطوح راهبردی جنگ و ارائه راهبردهای فرضی

الف: سطح راهبردی:

- راهبرد ملی: حفظ استقلال و تمامیت ارضی کشور

ب: راهبرد نظامی:

- ارتقا بازدارندگی و ایجاد آمادگی مقابله با تهدیدات

- مقابله قاطع و سریع با متجاوز و ترمیم بازدارندگی

- حمله به نقاط ضعف و پرهیز از نقاط قوت دشمن (پرهیز از نیروی ناهمتراز)

ج: راهبرد صحنه‌ی جنگ:

- مقابله با هرگونه تجاوز، اخراج و تنبیه دشمن متجاوز

د: راهبرد صحنه‌ی عملیات:

- دفاع مؤثر در برابر تهاجمات و تجاوز دشمن (بازپس‌گیری سرزمین‌های اشغالی از

دشمن)

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

الف: نتیجه‌گیری:

برای هر جنگی اعم از جنگ‌های گذشته یا آینده سه پرسش اساسی زیر مطرح می‌باشد:

۱) چرا جنگ اتفاق افتاد؟ ← علل آغاز جنگ

۲) چرا جنگ ادامه پیدا کرد؟ ← نحوه ادامه جنگ

۳) چرا جنگ این‌گونه تمام شد؟ ← نحوه اتمام جنگ

ادراک وقوع جنگ بسیار مهم است، برای مثال در اوایل انقلاب درکی از وقوع جنگ عراق علیه جمهوری اسلامی ایران وجود نداشت. دولت مردان و نظامیان کشورمان هیچ یک در مقطع آغاز جنگ احتمال وقوع جنگ را نمی‌دادند. در شرایط کنونی باید از نحوه وقوع جنگ و تجربیات آن برای فهم ماهیت جنگ آینده و مدیریت آن استفاده کنیم. به این منظور بر اساس شناخت کامل دشمن و ماهیت جنگ آینده می‌بایست در کلیه سطوح راهبردی اقدام به طرح‌ریزی و ارتقا سطح آمادگی‌ها به منظور ایجاد بازدارندگی در مقابل وقوع جنگ آینده و در صورت وقوع مقابله با آن نمود.

طرح‌ریزی راهبردی نظامی فواید زیر را در بر دارد:

- ۱) ادراک درست از جنگ آینده بر پایه جنگ گذشته و جنگ‌های اخیر
  - ۲) ایجاد بازدارندگی در مقابل وقوع جنگ آینده و در صورت وقوع مقابله با آن.
  - ۳) کاهش خطر ناشی از غافلگیری
  - ۴) ایجاد انگیزه و اعتماد به نفس در نیروها با شرکت دادن آنان در تصمیم‌گیری‌های راهبردی
  - ۴) انتخاب یا تصمیم‌گیری بهینه با استفاده از شیوه‌ها، روش‌ها و تکنیک‌های علمی
  - ۵) ملحوظ داشتن اصل جامعیت در تصمیم‌گیری‌ها به عوض پرداختن به مسائل فرعی
- بر این اساس سناریوی قابل پیش بینی و محتمل و فرضی صحنه‌ی عملیات خوزستان را در آینده می‌توان به زیر دانست:

سناریو:

دشمن متجاوز بر مبنای سناریو تهدید "حمله‌ی محدود" و با هدف اشغال موقت و جدا سازی استان خوزستان به‌عنوان منطقه ژئوپلیتیکی مهم و حساس کشور و به منظور ایجاد رعب و وحشت، تشدید اعتراض‌های عمومی علیه دولت و دستیابی به تغییر رفتار مسئولین نظام یا در حد بالاتر آن زمینه‌سازی مقدمات فروپاشی نظام توسط خود مردم، تهاجم خواهد کرد.

ب- پیشنهاد:

بنابراین بر اساس تجزیه و تحلیلی که انجام شد راهبرد مناسب پدافند هوایی صحنه‌ی عملیات خوزستان به شرح زیر پیشنهاد می‌شوند:

راهبرد پدافند هوایی در این صحنه با توجه به برتری هوایی دشمن مهاجم عبارت است از: «دفاع هوایی مؤثر در برابر تهاجمات هوایی و موشکی دشمن» از طریق ناامن سازی مؤثر فضای پیرامونی مناطق حیاتی خودی و مناطق عملیاتی برای متجاوز.

فهرست منابع

الف-فارسی:

- آقایی، بهمن و علی بابایی، غلامرضا. (۱۳۶۶). "فرهنگ علوم سیاسی". تهران: نشر ویس.
- افتخاری، اصغر. (۱۳۸۴). "سیر تحولات مطالعات راهبردی روندهای جهانی و تجارب ایرانی"، مجموعه مقالات اولین همایش ملی مطالعات راهبردی در ج.ا.ا، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی
- افشردی، محمدحسین. (۱۳۸۷). "طرح ریزی راهبردی نظامی در صحنه جنگ و عملیات"، تهران: انتشارات دعا.
- بی.نا. (۱۳۸۲). "نقش قدرت هوافضا در جنگ دوم خلیج فارس"، انجمن نیروی هوایی آمریکا. ترجمه‌ی معاونت اطلاعات نیروی هوایی سپاه. تهران.
- بی.نا. (۱۳۸۷). "پژوهش دفاع هوایی"، موسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح. تهران.
- بی.نا. (۱۳۸۵). "دکترین هوایی آمریکا"، ترجمه‌ی معاونت اطلاعات نیروی هوایی سپاه. تهران.
- بی.نا. (۲۰۰۰م). "عملیات اِف.ام-۳۰"، واشنگتن دی.سی: نیروی زمینی ارتش آمریکا
- چگینی، حسن. (۱۳۷۴). "طرح ریزی راهبردی نظامی و برنامه ریزی دفاعی"، تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی.
- معاونت عملیات نیروی هوایی سپاه. (۱۳۷۸). "الگوی تسلیحاتی پدافند هوایی"، تهران.
- موحدی نیا، جعفر، (۱۳۸۳). "دفاع غیرعامل"، تهران: انتشارات مرکز برنامه ریزی و تألیف کتاب‌های درسی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.
- ویک لین، جان. (۱۳۶۹). "مبانی دیپلماسی"، تحقیق و ترجمه‌ی: عبدالعلی قوام. تهران: نشر قومس.

ب- لاتین:

- DOD military dictionary (2008).
- Roper carl. Risk Management for Security Professional, Boston Mass; Oxford: Butterworth Heinemann, 1995, p.43.

